

på en måde ens hjem. Hvad med manden, der er på jagt, de unge, der vogter kvæg, eller folkene, der brænder skov af. Er det arbejde; er det ikke selve livet?

Streeten går til felts imod alle simple udviklingsteorier. Populær-Marxismen, at hele miséren skyldes kolonialismen eller neokolonialismen, er så åbenbart noget vrøvl. Men er de, der byggende på Harrod-Domar-modellen tror, at man blot skal hælde kapital på, så går det hele, i grunden bedre. Olielandene skulle da forlængst være udviklede, hvad et par af dem er, hvis man ser på per-capita-indkomsten, men ingen af dem er, hvis man bruger andre udviklingsmål. Vort eget Grønland skulle vel også have indtaget sin plads blandt de udviklede lande. UNESCO og andre har haft en tyrkertro på *education*; intet tyder på, at det er eneårsagen. Streeten sætter med god grund mange spørgsmålstejn ved dette, og kommer i det hele taget med mange bemærkninger, man nok bør bygge videre på i spørgsmålet om de forskellige former for uddannelse og ikke-uddannelse i udviklingsforløbet.

Blandt udviklingslandenes økonomer møder man undertiden opfattelsen, at vor økonomiske teori er en teori for »the have«, medens der ingen teori er for »the have-not«. Denne fornemmelse begrundes i deres følelse af, at de modeller og begreber, de præsenteres for, slet ikke svarer til deres virkelighed.

Løsningen er selvfølgelig ikke at begynde forfra og producere en »have-not«-teori. En mere nærliggende tanke ville det være at gøre teorien så abstrakt, at den ramte noget centralt overalt, og så ved den senere konkretisering tilpasse den på forskellige måde. Vi skal blot huske, at en automatisk

anvendelse af vor tænkemåde på deres økonomi fører til fejlslutninger, og, hvis teoriene påvirker den politiske handlen, fører til skadelige foranstaltninger.

Denne bog er ujævn. Den er sine steder særdeles dybtgående - denne anmeldelse gør den måske ikke altid ret i denne henseende - i andre forekommer den i alt fald anmelderen at være utilladelig overfladisk og subjektiv. Dens store værdi består i de mange spørgsmålstejn, den sætter. Den tvinger sin læser til at tænke.

*Kjeld Philip
Rungsted Kyst*

HARALD R. MARTINSEN OG CHR. ESTRUP:

Fremmedarbejdere som faktor i dansk økonomi.

En cost-benefit analyse. København: Management/Teknisk Forlag, 1973. 49 pp.

Forordet indledes med en oplysning om, »at hensigten med dette arbejde er at forsøge at skabe grundlag for en diskussion om den rolle, en tilgang af fremmedarbejdere i stor skala vil kunne spille i dansk økonomi«. Forfatterne skal gratuleres for, at de har villet gøre dette forsøg, som så vidt vides ingen andre hidtil har villet indlade sig på. Det er beklageligt, for der er et stort behov for en afklaring af, hvorledes det danske samfund skal forholde sig til dette spørgsmål. Fra erhvervslivet har der været presset hårdt på for en vis liberalisering af importen af fremmedarbejdere. LO stemmer imod, så godt de kan. Regering og folketing har nærmest været tilbøjelige til at lade spørgsmålet afgøre af arbejdsmarkedets hovedorganisationer, som om det ikke vedkommer andre.

Martinsens og Chr. Estrup's regnestykke har til facit, at en masseindvandring på 100.000 fremmedarbejdere, ikke faglærte,

på en måde ens hjem. Hvad med manden, der er på jagt, de unge, der vogter kvæg, eller folkene, der brænder skov af. Er det arbejde; er det ikke selve livet?

Streeten går til felts imod alle simple udviklingsteorier. Populær-Marxismen, at hele miséren skyldes kolonialismen eller neokolonialismen, er så åbenbart noget vrøvl. Men er de, der byggende på Harrod-Domar-modellen tror, at man blot skal hælde kapital på, så går det hele, i grunden bedre. Olielandene skulle da forlængst være udviklede, hvad et par af dem er, hvis man ser på per-capita-indkomsten, men ingen af dem er, hvis man bruger andre udviklingsmål. Vort eget Grønland skulle vel også have indtaget sin plads blandt de udviklede lande. UNESCO og andre har haft en tyrkertro på *education*; intet tyder på, at det er eneårsagen. Streeten sætter med god grund mange spørgsmålstejn ved dette, og kommer i det hele taget med mange bemærkninger, man nok bør bygge videre på i spørgsmålet om de forskellige former for uddannelse og ikke-uddannelse i udviklingsforløbet.

Blandt udviklingslandenes økonomer møder man undertiden opfattelsen, at vor økonomiske teori er en teori for »the have«, medens der ingen teori er for »the have-not«. Denne fornemmelse begrundes i deres følelse af, at de modeller og begreber, de præsenteres for, slet ikke svarer til deres virkelighed.

Løsningen er selvfølgelig ikke at begynde forfra og producere en »have-not«-teori. En mere nærliggende tanke ville det være at gøre teorien så abstrakt, at den ramte noget centralt overalt, og så ved den senere konkretisering tilpasse den på forskellige måde. Vi skal blot huske, at en automatisk

anvendelse af vor tænkemåde på deres økonomi fører til fejlslutninger, og, hvis teoriene påvirker den politiske handlen, let fører til skadelige foranstaltninger.

Denne bog er ujævn. Den er sine steder særdeles dybtgående - denne anmeldelse gør den måske ikke altid ret i denne henseende - i andre forekommer den i alt fald anmelderen at være utilladelig overfladisk og subjektiv. Dens store værdi består i de mange spørgsmålstejn, den sætter. Den tvinger sin læser til at tænke.

*Kjeld Philip
Rungsted Kyst*

HARALD R. MARTINSEN OG CHR. ESTRUP:

Fremmedarbejdere som faktor i dansk økonomi.

En cost-benefit analyse. København: Management/Teknisk Forlag, 1973. 49 pp.

Forordet indledes med en oplysning om, »at hensigten med dette arbejde er at forsøge at skabe grundlag for en diskussion om den rolle, en tilgang af fremmedarbejdere i stor skala vil kunne spille i dansk økonomi«. Forfatterne skal gratuleres for, at de har villet gøre dette forsøg, som så vidt vides ingen andre hidtil har villet indlade sig på. Det er beklageligt, for der er et stort behov for en afklaring af, hvorledes det danske samfund skal forholde sig til dette spørgsmål. Fra erhvervslivet har der været presset hårdt på for en vis liberalisering af importen af fremmedarbejdere. LO stemmer imod, så godt de kan. Regering og folketing har nærmest været tilbøjelige til at lade spørgsmålet afgøre af arbejdsmarkedets hovedorganisationer, som om det ikke vedkommer andre.

Martinsens og Chr. Estrup's regnestykke har til facit, at en masseindvandring på 100.000 fremmedarbejdere, ikke faglærte,

over en periode på 10 år vil kunne medføre en forbedring af betalingsbalancen på nærværd fem milliarder kroner. Dette resultat kommer man til ved blandt andet at antage, at den gennem fremmedarbejdernes tilstedeværelse øgede værditilvækst svarer til en tilsvarende stigning i eksporten. Herfra trækkes en stigning i importen som følge af fremmedarbejdernes forbrug og transferinger til deres hjemlande.

Når forfatterne når til et så »gunstigt« resultat, beror det på nogle ret stramme forudsætninger. Man hæfter sig navnlig ved, at de ikke regner med nyinvesteringer, hverken i det kapitalapparat, som fremmedarbejderne skal knyttes til, eller i boliger og infrastruktur. Dette er næppe en realistisk antagelse, når man går ud fra en tilgang af fremmedarbejdere »i stor skala«. Og det gør en ikke ubetydelig forskel, som antydtes i en tilsvarende beregning foretaget for England af Mishan og Needleman (*Economica*, maj 1966). Forfatterne nævner selv denne undersøgelse, men mener, at den engelske undersøgelse behandler »en helt anden kategori af indvandrede, der ikke kommer til England som midlertidige marginalarbejdere, men som regulære emigranter med familie . . .«, som » . . . de engelske myndigheder (har) pligt til at skaffe . . . arbejde og bolig på lige fod med de indfødte englændere«. Det er muligt, at tyrkerne (?) i Danmark er mere nøjsomme, hvad deres krav til forbruget angår, men kravet til investeringer i arbejdspladser er uafhængigt heraf.

Til støtte for antagelsen om, at der ikke skal foretages investeringer, henviser man blandt andet til et arbejde af Charles Kindleberger. Formentlig er det Kindlebergers bog *Europe's Postwar Growth*, der henvises til

(bogen nævnes i anden forbindelse). I denne bog mener Kindleberger at kunne påvise, at den høje vækstrate i visse europæiske lande i 50'erne og første del af 60'erne delvis kan forklare med en massiv tilgang af fremmedarbejdere. Der synes imidlertid at foreligge en misforståelse, når Martinsen og Chr. Estrup tillægger Kindleberger, at han ikke skulle have regnet med investeringer som følge af fremmedarbejderne. Det modsatte er tilfældet. I omtalte bog anvender Kindleberger Arthur Lewis' ofte citerede særlige vækstmodel, som forudsætter et fuldkomment elastisk udbud af arbejdskraft. I denne model, som i øvrigt er nær identisk med Marx' vækstmodel, regnes der med et konstant forhold mellem kapital og arbejdskraft, og overskudet (profiten) ved at anvende en stigende mængde arbejdskraft er lig med nyinvesteringerne. På grund af det elastiske udbud af arbejdskraft er profitten høj, det samme er tilvæksten i kapitalapparatet. Konkurrenceevnen over for udlandet er stor, ligeledes på grund af udbudets elasticitet. Den forbedrede konkurrenceevne over for udlandet nævnes også hos Martinsen og Chr. Estrup, og det er sagtens i kraft heraf, at man forudsætter, at eksporten vil stige i takt med den øgede produktion. Med hensyn til virkningen på lønindkomsterne opererer man med noget, som kaldes oprykning. Herved forstås, at fremmedarbejderne indkaldes til de lavest lønnede jobs, samtidig med, at danske arbejdere »rykker op« til mere krævende og bedre aflønnede arbejdsfunktioner. Dette forekommer ikke indlysende, selv om eller måske navnlig fordi den udenlandske tilgang af arbejdskraft modsvares af en tilsvarende forøgelse af investeringerne. Den lønreducerende, eller vel snarere lønstigningsreducerende virk-

ning af den udenlandske arbejdskrafttilgang vil ikke kun ramme de udenlandske arbejdere, med mindre man forudsætter »non competing groups«, en forudsætning, som næppe holder helt stik i forhold til ikke-faglærte danske arbejdere.

Pointen i Martinsens og Chr. Estrups beregninger er tydeligvis, at de som resultat får en gunstig virkning på betalingsbalancen. Det er jo som bekendt betalingsbalanproblemerne, der i de kommende år må formodes at være den alvorligste bremse på væksten i den danske økonomi. Som tidligere nævnt, er der imidlertid grund til stærkt at betvivle holdbarheden af beregningerne. De synes kun realistiske, hvis man vil godtage en ret hårdhændet udbytning af fremmedarbejderne, og det er næppe realistisk, trods alt.

*Ole Mølgaard Andersen
Institut for Udenrigshandel,
Handelshøjskolen i København*

Nye danske bøger

ANDERSEN, ERIK HJORTKÆR, ARNE EJBYE-ERNST og GERT SMIDSTRUP: *Massekommunikation som erhverv*. København: Erhvervsøkonomisk Forlag/Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1973. 126 pp. Kr. 24,15.

Ud af planerne om et bind om uddannelse og kulturelle forhold i serien Erhverv og Samfund er kommet denne svagt funderede gennemgang af massekommunikationsmidlerne, som bl.a. hævder, at *Media Scandinavia* er den mest udtømmende fortegnelse over danske tidsskrifter og fagblade og i det store og hele anser bogbranchens forhold for rimeligt belyst gennem en reproduktion af forlæggerforeningens årlige salgskurve i *Det danske Bogmarked*.

ANDERSSON, NIELS G.: *Detailhandelsvirksomheder 1958 og 1969*. Undersøgelser fra Københavns Statistiske Kontor, nr. 2, 1973. København: Københavns Statistiske Kontor, 1973. 48 pp.

Undersøgelsen bygger på materiale fra detailhandelstællingen i 1969 og erhvervstællingen i 1958. Resultaterne er opgjort på henholdsvis 10 og 25 brancher. Der er benyttet tal for antal virksomheder, samlet personel og samlet omsætning.

BALLING, MORTEN: *National pengepolitik i en international økonomi*. Århus m. fl.: Den Danske Provinsbank A/S, 1973. 624 pp. Vil blive anmeldt.

Betænkning om sammenslutningen Boss of Scandinavia. Afgivet af Boss-udvalget. Betænkning, 690. København: Statens Trykningskontor, 1973. 244 pp.

Det såkaldte Boss-udvalg afgav i 1971 sin første delbetænkning om finansieringsselskaber og lignende virksomheder (omtalt i NT, 1972, hæfte 1-2). I denne afsluttende betænkning beskæftiger udvalget sig med selve Boss-sagen. I det ene hovedkapitel refereres sagsforløbet, mens det andet indeholder vurderinger og forslag om ændringer i reglerne om statsautoriserede revisorer, kommanditselskabers forhold til aktieselskabslovgivningen, adgangen til kreditgivning, tegningsreglerne i aktieselskabslovgivningen og forhold i forbindelse med tinglysningslovgivningen.

Delbetænkning om private registre. Afgivet af det af justitsministeriet den 9. september 1970 nedsatte registerudvalg. Betænkning, 687. København: Statens Trykningskontor, 1973. 136 pp.